

Sproget som adgang til faglig viden og kunnen

Karen Lund
karlund@dpu.dk
DPU Aarhus Universitet

Præsentation

- **Sproget som barriere for faglig viden og kunnen**
  - Det uddannelsesfaglige sprog > < hverdags sproget
  - Et eksempel: Den skriftlige projektopgave
- **Et kommunikativt sprogsyn og et sociokognitivt læringssyn som grundpiller for den pædagogiske praksis**
- **Den enkelte elevs sprogbehov**
  - Indgangstest og sprogscreening

Sproget som barriere for faglig viden og kunnen

Et eksempel: den skriftlige opgave

Projektrapporten

3. semesters opgave på sygeplejerskeuddannelsen

Repræsentative klip fra en danskers eksamensrapport

- I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.
- Konsekvensen af immobilitet i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for ortostatisk blodtryksfald og risiko for dyb venøs trombose. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]
- For at forebygge både nedsat plasmavolumen og ortostatisk blodtryksfald hos den immobile patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).
- [...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af tromboser (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).
- [...] For at David ikke bliver obstiperet, er mobilisering altså et vigtigt forebyggende element. Hvis mobilisering ikke er mulig, kan en læge ordinere laksantia behandling.

Kronologiske klip fra en eksamensrapport: Eksemplarisk opbygning

Præsentation af kapitles indhold:

- *I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.*

Eksempler på konsekvenser af immobilitet:

- *Konsekvensen af immobilitet i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for ortostatisk blodtryksfald og risiko for dyb venøs trombose. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]*

Forslag til hvad man kan gøre for at undgå risici forbundet med immobilitet:

- *For at forebygge både nedsat plasmavolumen og ortostatisk blodtryksfald hos den immobile patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).*
- *[...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af tromboser (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).*

Litteraturhenvisninger

Opsamling på handlemuligheder og alternativer:

- *[...] For at David ikke bliver obstiperet, er mobilisering altså et vigtigt forebyggende element. Hvis mobilisering ikke er mulig, kan en læge ordinere laksantia behandling.*

Et rigt adækvat fagligt ordforråd

- I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.
- Konsekvensen af **immobilitet** i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for **ortostatisk** blodtryksfald og risiko for dyb **venøs trombose**. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]
- For at forebygge både nedsat **plasmavolumen** og **ortostatiske** blodtryksfald hos den **immobile** patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).
- [...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af **tromboser** (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).
- [...] For at David ikke bliver **obstiperet**, er **mobilisering** altså et vigtigt forebyggende element. Hvis mobilisering ikke er mulig, kan en læge ordinere **laksantia** behandling.

Et rigt adækvat uddannelsesfagligt gråzonesprog

- I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.
- Konsekvensen af **immobilitet** i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for **ortostatisk blodtryksfald** og risiko for dyb? venøs trombose. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]
- For at forebygge både nedsat plasmavolumen og **ortostatisk blodtryksfald** hos den **immobile** patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt? væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).
- [...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af **tromboser** (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).
- [...] For at David ikke bliver **obstiperet**, er **mobilisering** altså et vigtigt forebyggende element. Hvis **mobilisering** ikke er mulig, kan en læge ordinere laksantia behandling.

Syntaktisk kondensering af informationer

- I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.
- Konsekvensen af immobilitet i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for ortostatisk blodtryksfald og risiko for dyb venøs trombose. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]
- For at forebygge både nedsat plasmavolumen og ortostatisk blodtryksfald hos den immobile patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).
- [...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af tromboser (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).
- [...] For at David ikke bliver obstiperet, er mobilisering altså et vigtigt forebyggende element. Hvis mobilisering ikke er mulig, kan en læge ordinere laksantia behandling.

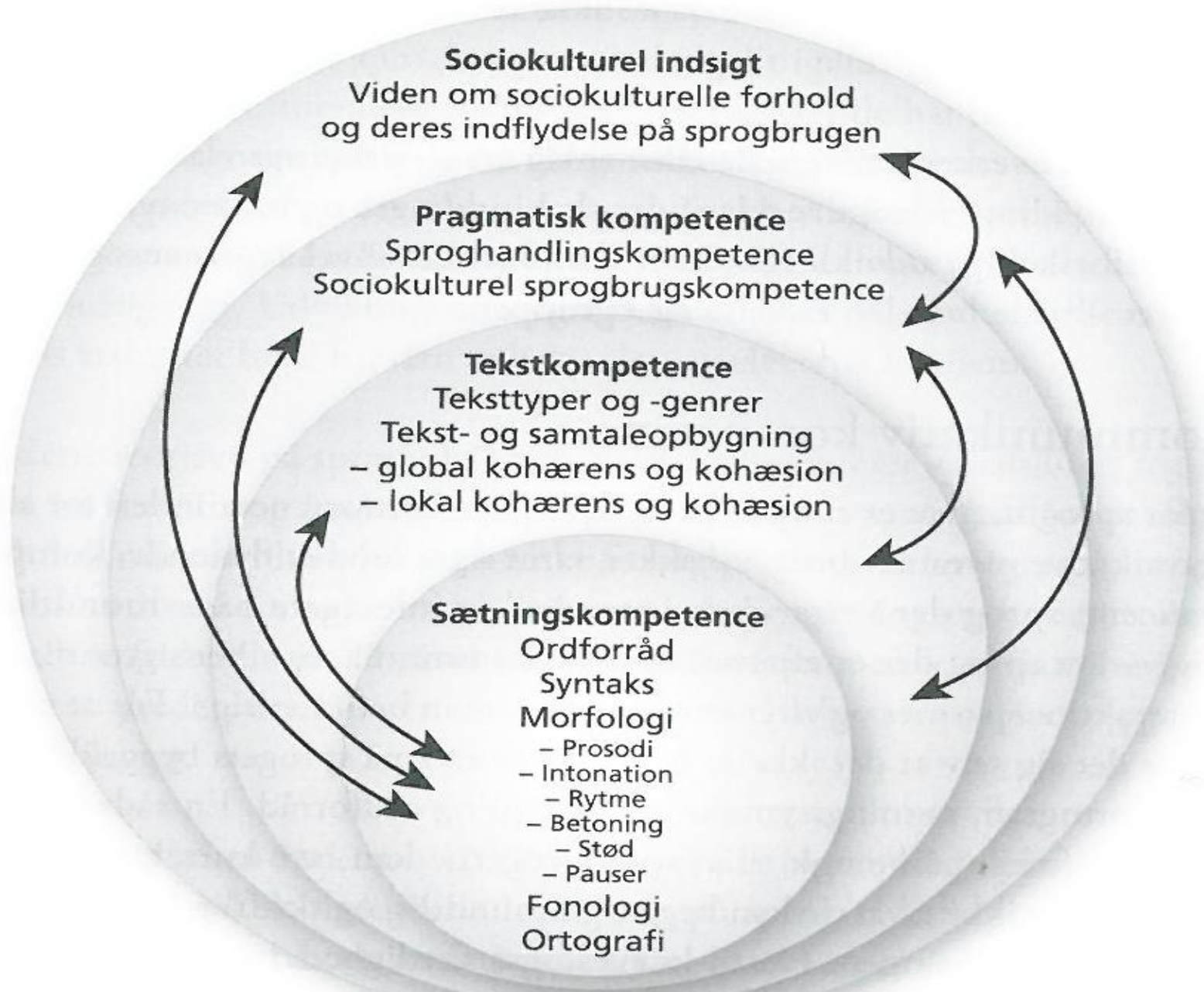

Sproglige udfordringer og krav til den akademiske opgave:

En kompleks tekstgenre der fordrer at sprogbrugeren i sin tekstproduktion:

- **Kan opstille en problemformulering**
- **Kan indsamle og anvende data**
- **har komplekse tekstkompetencer mht. etablering af globale og lokale tekstsammenhænge**
- **kan veksle mellem at beskrive, analysere, vurdere og inddrage teoretisk funderede begrundelser samt perspektivere**
- **besidder en kompleks syntaks**
- **behersker et fag- og emnerelevant ordforråd**
- **behersker et rigt uddannelsesfagligt gråzonesprog**
- **kan anvende opgavetekniske formalia: indholdsfortegnelse, litteraturhenvisninger, litteraturfortegnelser, bilag**

Kommunikativ kompetence

Afsæt for den pædagogiske praksis

Et kommunikativt sprogsyn (HVAD)

og et sociokognitivt læringsyn (HVORDAN)

som grundpiller

for den pædagogiske praksis

Lærings syn: Et sociokognitivt lærings syn

Et sociokognitivt lærings syn – med fokus på 'socio':

- Læring i en socio-kulturel divers verden
- Læring gennem social praksis og interaktion
– Scaffolding
- Situeret læring i praksisfællesskaber

Et sociokognitivt lærings syn

Et sociokognitivt lærings syn – med fokus på 'kognitiv:'

- **Læring som mentale kreative konstruktions- og problemløsningsprocesser**
  - Induktive, deduktive og analogidannende problemløsningsprocesser
  - Induktive, deduktive og analogidannende konstruktions- og rekonstruktionsprocesser
- **Sproglæring (for en stor del) betinget af sproglig opmærksomhed**

Fokus på læringsprocesserne

Et sociokognitivt lærings syn

**Sproglæring er en kompleks dynamisk proces
der kræver muligheder for såvel:**

- **Eksperimenterende, problemløsende kreativ famlen**
- **Afprøvning**
- **Gentagelser for automatisering**
- **Sproglig opmærksomhed**
- **Fokus på detaljen**

Alene og sammen med andre

Læringsbriller på aktivitetstyper i undervisningen

- **Flest muligt mest muligt aktive**   **Hvorfor?**
- **Brainstorming**   **Hvorfor?**
- **Før – under – efter**   **Hvorfor?**
- **Ud-i-marken-aktiviteter**   **Hvorfor?**
- **Diktat**   **Hvorfor?**
- **Dictoglos**   **Hvorfor?**

Læringsbriller på aktivitetstyper i undervisningen

Hvad gør de godt for?

- **Først indhold så form** **Hvorfor?**
- **Først konkret så abstrakt** **Hvorfor?**
- **Problemløsningsopgaver** **Hvorfor?**
- **Projektorganisering** **Hvorfor?**
- **Arbejde med læringsstrategier** **Hvorfor?**

Man løfter til rigere sproglæringsmuligheder i kontekst-rige omgivelser

Det kontekst-rige læringsrum:

Henter sine eksempler fra praksis

Rigt på multimodale repræsentationsformer => Helhed og del

- tegninger, billeder
- modeller
- grafer og kalkyler
- redskaber, værktøj, "køkkener", værksteder
- muligheder for at eksperimentere

vs

Det traditionelle klasseværelse:

Rigt på borde og stole på rækker => Atomisering, delfokus

Nyt indhold via nyt sprog – og nyt sprog via nyt sprog

Tætte Samspil mellem (sprog)undervisning og verden uden for murene – fx arbejde, uddannelse, sociale medier

For eleverne er der rige muligheder for læring uden for murene.

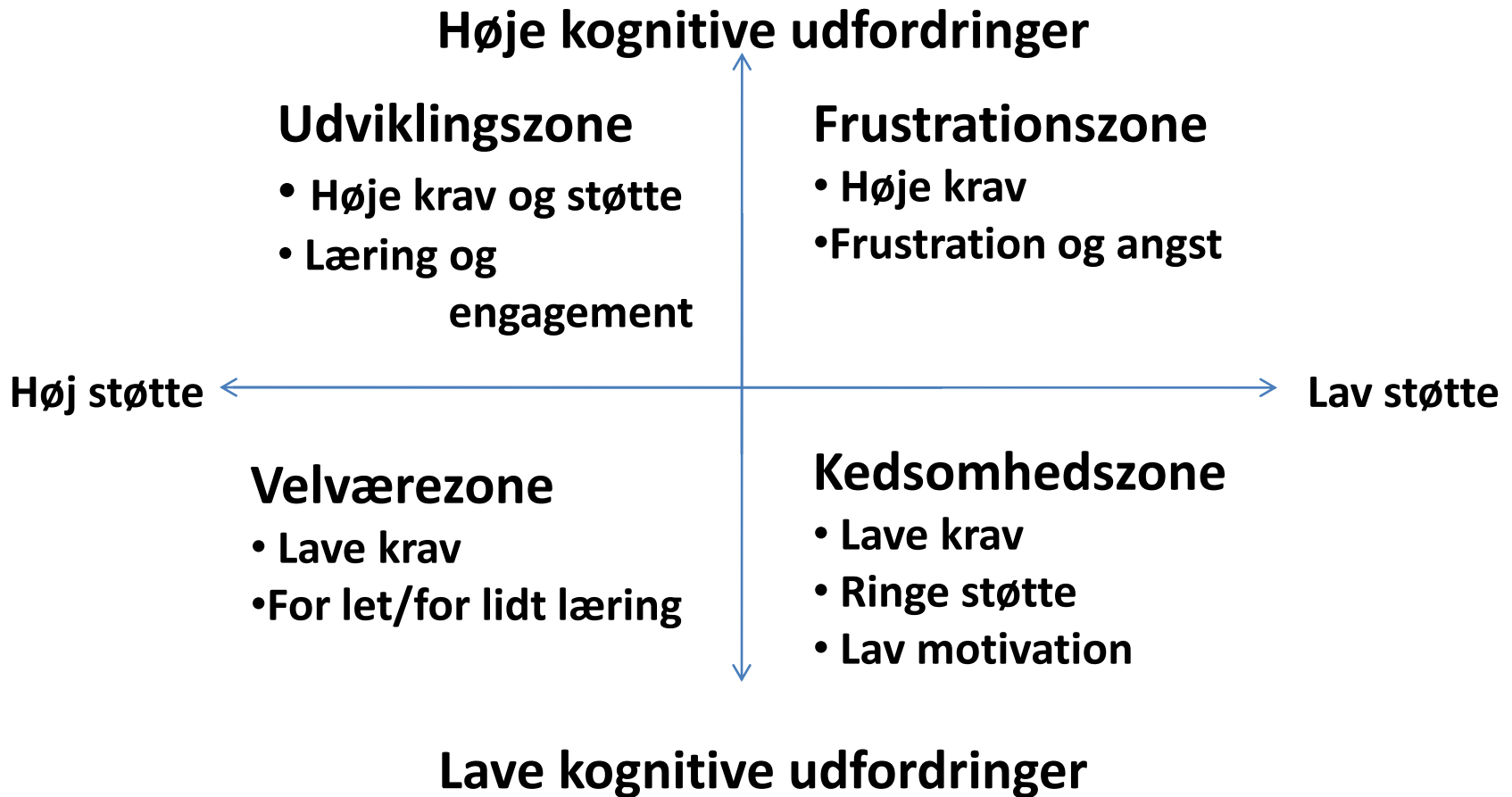
For eleverne er der mange kilder til forståelse når teori, praksis og sprogundervisning er knyttet helt tæt sammen

Praksis kan bruges som løftestang og adgang til forståelse og tilegnelse af den faglige viden

Praksis kan bruges som løftestang og adgang til forståelse og tilegnelse af sproget

At organisere en undervisning som både er sociokognitivt udfordrende og psykosocialt støttende

Lund 2009b baseret på Mariani 1997

Sprogbehov

Hvilke kompetencer skal der til for at kunne deltage i forskellige læringsrum?

Fagligt delmål:	Faglige kompetencer	Almene studiekompetencer	Sproglige kompetencer	Personlige/ sociale kompetencer
------------------------	----------------------------	---------------------------------	------------------------------	--

EUD-sprogscreening

- **Et digitalt sprogscreeningsværktøj for elever med dansk som andetsprog på erhvervsuddannelserne**
- **Domænespecifikke tests til hhv. handelsskoler, tekniske skoler og SOSU**
- **Testniveau: B2-niveau i CEFR/Prøve i dansk 3 (på Danskuddannelserne)**

Formålet med EUD sprogscreening

- at give erhvervsskolerne redskaber til at kompetenceafklare de tosprogede elevers sproglige færdigheder
- at give underviserne et godt grundlag til at vurdere hvilke elever der har brug for hvilke tiltag for at kunne klare sig på EUD
- at opnå en kompetenceprofil af hver elev inden for lytte-, læse-, tale- og skrivefærdigheder som grundlag for den efterfølgende undervisning
- at mindske frafaldet blandt de tosprogede unge på EUD – et frafald der ligger på omkring 60%

Oversigt over EUD sprogscreening

Testen består af fire dele:

En lyttetest, en læsetest, en skriftlig test og en mundtlig test

1. Lyttetesten

3 delopgaver der tester 3 forskellige lytteformål:

- Lytte efter specifik information i monolog
- Lytte efter hovedpointer i monolog
- Lytte for at identificere forskellige taleres pointer i interaktion

- Tidsforbrug: i alt ca. 35 minutter.
- Testen afvikles på computer og scores automatisk.

Oversigt over EUD sprogscreening

2. Læsetesten

3 delopgaver der tester 3 forskellige læseformål:

- Søgelæsning fulgt op af lokal omhyggelig læsning med henblik på at finde specifikke informationer i teksten
- Nærlæsning for at opnå en detaljeret forståelse af centrale passager (lokal forståelse)
- Forståelse af centrale ord inden for det uddannelsesfaglige gråzonesprog

Tidsforbrug: i alt ca. 80 minutter.

Testen afvikles på computer og scores automatisk.

Oversigt over EUD sprogscreening

3. Den skriftlige test : 2 delopgaver af forskellig kompleksitet.

Tidsforbrug: 60 minutter

Besvarelsen bedømmes af en testlærer.

4. Den mundtlige test: afvikles med spørgsmål af forskellig kompleksitet.

Tidsforbrug: 30 minutter (15 minutter til forberedelse, 15 minutter til selve testsamtalen incl. bedømmelse).

Input til den mundtlige test: et videoklip på computer.

Testlæreren bedømmer testen.

Litteratur

- **Cooperative Learning (2011): *Sprogforum – Tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik. Nummer 53 2011.***
- **Lund, K. (2009a): "Dansk som andetsprog i ungdoms- og voksenuddannelserne – at læse sit fag gennem sit andetsprog". I Rander et al: *En moderne voksendidaktik. Alinea s. 195-232.***
- **Lund, K. (2009b): "Fokus på sprog" og "Fokus på sproglæring og pædagogiske implikationer for undervisningen". I Gregersen et al: *Sprogfag i Forandring. Pædagogik og praksis. Samfundslitteratur s. 85-166.***
- **Lund, K., E. Bertelsen og M. Søgaard Sørensen (2006): *Muligheder og Barrierer. En undersøgelse af overgangen mellem sprogcentre og erhvervsrettede uddannelser.* København: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. 253 sider. Tilgængelig i fuldtekst på www.inm.dk**
- **Lund, K. & E. Bertelsen (2008): *Fra Studieprøven til de videregående uddannelser. En undersøgelse af de nødvendige og tilstrækkelige kompetencer.* København: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. 365 sider. Tilgængelig i fuldtekst på www.inm.dk**
- **Lund, K. & E. Bertelsen (2009): "At mestre et uddannelsesfagligt fremmed/andetsprog – en forudsætning på en videregående uddannelse. *Sprogforum* 44: 17-24.**
- **Nation, P. (2006): "How large a vocabulary is needed for reading and listening?" *The Canadian Modern Language Review* 63/1: 52-82.**
- **NirasKonsulenterne, Lund og Bertelsen (2009a): Evaluering af puljen "Grundkursus i arbejdsmarkedsdansk – pulje til ny fleksibel beskæftigelsesrettet danskundervisning. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og integration. www.nyidanmark.dk Se: Pædagogisk vejledning.**

Særlige karakteristika ved de uddannelsesfaglige gråzoneord

- De er velkendte af de fleste modersmålsbrugere på forhånd.
- Konsekvensen er at underviserne ikke opfatter dem som nye ord – og derfor forklarer de dem ikke.
- De vil derimod ofte blive brugt til at forklare nye fagord med.
- De er ofte ukendte for andetsprogede kursister og studerende.

Og endelig som en ekstra besværlighed:

- De er for en stor del fagspecifikke – 55 % af dem forekommer kun i et fagområde – dvs. de 55 % hører så at sige til i faget og kan ikke 'genbruges' fra fag til fag. (Golden 1984)
- Blandt de øvrige 45 % skifter en del ofte helt betydning når de bliver brugt i andre fag og kontekster
Fx: Stof(fer): grundstof, eksamensstof, kjolestoffer, hårde stoffer

Fagsproget og gråzonesproget

At forklare nye ord med andre nye ord

Sygeplejerskeuddannelsen – en undervisningslektion

U: Underviser

S: Studerende

U2: Hvad hedder den, slimhinden i øjnene?

S: **Sklea** eller et eller andet.

U2: Ja, for når I checker i **sklea** hvad er det så I kigger efter når det er anæmitegn I kigger efter? Hvad ville I tro? Hvad finder I?

S: Jeg tænker at man ville kunne se med sit eget øje om det er tørt, eller om det går tilbage om der er en eller anden form for – noget hud eller for lidt væske måske lidt det samme som - det er et gæt [...]

U2: Det kommer an på hvad I vil kigge efter for hvis I vil kigge efter selve **sklea** – altså øjenslimhinden, men den kan ikke sige jer noget om folk har anæmi eller ej – men hvis den bliver gul så kan den sige noget om folks leverfunktion, men hvis man kigger hernede – kigger i slimhinder – det gælder også oralt – alle steder hvor vi har slimhinder, så vil det kunne sige jer noget om anæmi – altså blodmangel